

Oslobodimo se straha od nepoznatog kroz inovacije

Autor: Generalna sekretarka Vijeća za regionalnu saradnju Majlinda Bregu

Ulazim u hotelsku sobu u Briselu i na TV ekranu se pojavljuje čitav niz aplikacija. Pokušavam da nađem „TV aplikaciju“ i pogledam vijesti, dok istovremeno na mobitelu otvaram elektronsku poštu, čitam poruke, pregledam WhatsApp, Twitter i Instagram, na oba moja telefona.

Ali, TV ekran izgleda kao digitalna soba!

Želim samo u pozadini slušati vijesti, a ne ostvariti vezu sa NASA-om! Onda shvatim da aplikaciju za CNN mogu prebaciti na TV, tako da je sve u redu. A možda ipak i nije. Opet se podsjećam da je, nažalost po mene, Yuval Harari bio u pravu kada je rekao da su ljudi na ivici da se spoje sa mašinama.

Dobro, možda imam izvjesne predrasude o tome kako tehnološka revolucija koja se dešava u svijetu mijenja naše živote. Ono što je sigurno je da se osjećam kao nespretni amater u poređenju sa mladim ljudima.

Možda je to strah od nekih radikalnih inovacija. Tehnološka digitalna revolucija je globalnog karaktera, međutim, brzina prilagođavanja i reakcije na nivou politika su, i dalje, s pravom ili ne, u velikoj mjeri nacionalnog ili regionalnog karaktera i odražavaju različite ekonomske strukture i društvene sklonosti.

Ali i dalje se pitam koliko smo mi iz ovog regiona dobri u pronalaženju igle u plastu sijena koji predstavljaju ogromna prostranstva inovacija i tehnologije?

Pri tome mislim na baš onu koja nam može pomoći da uočimo nepravilnosti u ovom globalnom preoblikovanju ekonomija koje se zove 4. industrijska revolucija?!

Koja je to novina pogodna da pomogne našem regionu da izvrši dramatičan skok sa sporih na konkurentne inovacije i ima veću korist od „igre osvajanja prostora“ sve većeg tehnološkog razvoja?

Šta je to potrebno da se pokrenemo iz stanja usporenosti i duplo brže radimo na transformaciji radnih mjesta, prilagođavanju obrazovanja i politike konkurentnosti, tako da škole i univerziteti mogu generacijama koje dolaze pružiti vještine koje su im potrebne za rad u ekonomiji koja je u nastajanju?!

Prije više od 300 godina ser Isaac Newton je rekao „Svako tijelo ostaje u stanju mirovanja ili ravnomjernog pravolinijskog kretanja sve dok ga dejstvo drugog tijela ne prisili da to stanje promijeni“.

Koja bi to, dakle, „sila“ primorala Zapadni Balkan da prekine začarani krug i promijeni stanje stvari?

Šta je to „nešto“ što bi preokrenulo stvari u našu korist, ubrzalo reforme i dalo novi poticaj razvoju regiona, te istovremeno stvorilo dobre mogućnosti za građane i zaustavilo sve veći odliv kvalifikovane radne snage?!

Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija i Srbija bile su među prvih deset zemalja svijeta po odlivu kvalifikovane radne snage u 2018. godini. U zadnjih pet godina 5,7 miliona ljudi je migriralo i napustilo Zapadni Balkan, što odgovara jednoj trećini stanovništva.

Nekada su glavne izvozne kategorije regiona bile čelik, aluminij i tekstilni proizvodi. To više nije slučaj. Tržište se sada okrenulo električnoj opremi, mašinama i prevoznim sredstvima, što su prvenstveno proizvodi potaknuti direktnim stranim ulaganjima za koje je potreban veći stepen tehnološkog napretka i napredna tehnologija obrade, ili jednostavno rečeno, inovacije, odnosno primjena boljih rješenja koja zadovoljavaju nove zahtjeve, neiskazane ili postojeće potrebe tržišta.

Da li je to sve što je potrebno za inovacije? Više izdvajanja za budžet namjenjen istraživanjima i razvoju?

Zapadni Balkan ulaže manje od 1 odsto BDP-a za inovacije i istraživanja. Samo 30 do 40 odsto poslovnih subjekata se bavi inovacijama i većina njih se samostalno finansira, bez ikakve podrške javnog sektora.

Ipak, inovacije su u stvarnosti mnogo veće. Provjera kapaciteta za rad različitih inkubatora, ubrzavanje razvoja tehnologija i zaokret u cilju sustizanja onih koji više ulažu u inovacije i dalje je proces spoznaje na Zapadnom Balkanu.

Inovacije se brže šire na ujedinjenom tržištu i donose veću konkurentnost na globalnoj sceni. Malim koracima tokom 2019. godine samo je 9 odsto preduzeća na Zapadnom Balkanu reklo da su saradivali sa univerzitetima na istraživanju i razvoju ili tehnološkom razvoju proizvoda u cilju razvoja novih proizvoda ili usluga. (Istraživanje Balkanski barometar za 2020. je u toku, ovi su podaci iznijeti samo za potrebe ovog članka)

26 odsto njih je reklo da je u protekle tri godine napravilo proizvode koji su novi na tržištu, 4 odsto je napravilo proizvode koji su prvi te vrste u Evropi, a 3 odsto proizvode koji su prvi te vrste u oblasti inovacija u svijetu. Velika većina, odnosno 79 odsto, reklo je da su te inovativne proizvode razvili samostalno, dok je samo 4 odsto imalo finansijsku podršku javnog sektora ili donatora.

Inovacije potiču ekonomski rast tako što pomažu preduzećima da proizvode više sa manje sredstava ili da imaju veći rezultat sa istim sredstvima. Inovacije otvaraju nova preduzeća i predstavljaju osnovni izvor rasta preduzeća i industrije. Uspješno iskorištavanje novih ideja od ključne je važnosti za preduzeće da može poboljšati svoje procese, na tržište izaći sa novim ili boljim proizvodima i uslugama, povećati efikasnost i, najvažnije, povećati profitabilnost. Inovacije povećavaju sposobnost društva da na održiv i efikasan način djeluje i rješava zajedničke probleme, obično uz primjenu nove tehnologije.

Električna energija je promijenila način ratovanja i društvene prilike u 19. vijeku. Tehnologija iz dana u dan oblikuje svjetsku ekonomiju. Inovacije proizvoda, inovacije procesa, marketinške inovacije i inovacije u načinu rukovođenja čine osnovu konkurentnosti.

Nada i strah su pokretači svega novog i inovativnog, nalik minskom polju, ali ako u njega ne uskočimo da li ćemo dobiti svoj dio koristi od revolucije koja će još jednom promijeniti živote koje živimo?!

Zasigurno na bolje. Mi smo tu da obezbjedimo da se „ono manjkavo“ popravi tako da služi našoj svrsi.

Vrijeme je za inovativne umove!

Vijeće za regionalnu saradnju (RCC) i Svjetski ekonomski forum udružili su snage i pokreću akcelerator konkurentnosti i inovacija na Zapadnom Balkanu, prvi regionalni i prvi takve vrste u svijetu, koji će biti predstavljen 21. februara u Tirani, a koji će sa radom zvanično, nadamo se i uspješno, uz podršku svih vlada ekonomija iz regiona, početi do kraja ove godine..

Ima li rizika?

Pa, neki kao što sam ja možda imaju strah od košmara u kome prepreke više nisu samo filozofske, niti čak monolitne, već algoritmi koji potiču samoispitivanje. Ali, kao što je neko rekao, za dobre i istinske inovacije potrebna je interakcija među ljudima, sukob mišljenja, argument, rasprava.

Ubrzajmo inovacije tako što ćemo se osloboditi straha od nepoznatog!